

טוב שסתנו את הגולל על תקוותו לחזור -

אך רע שסתנו לו את הפה

כה כפרופסור (לכימיה אורגאנית) ולמד את תלמידיו.

התנגדתי בחריפות לגישה זו. לא רק בשם החרות האקדמית, אלא גם בשם חופש-הדיבור הכללי. אני מתנגד מאוד למעשיו של שחק. אבל יושרו של דמוקרטי אמיתי נבחן על פי נכונותו להילחם בעד זכותו של אדם להשמיע דברים שהוא מתנגד להם. קל מאוד ונוח מאוד להילחם בעד זכות-הדיבור של אדם האומר דברים פופולריים, המקובלים על הכל. זוהי דמוקרטיה דה-לוקס. דמוקרטיה על-תנאי שגם פאשיסט יכול להסי כים לה.

אם מותר לשלול את זכות-הדיבור מ"בוגר", מי קובע מי הוא בוגר? שחק הוא בוגר בעיני אמנון רובינשטיין. רובינשטיין הוא בוגר בעיני יצחק רפאלי. רפאלי הוא בוגר בעיני מנחם פרוש. פרוש הוא בוגר בעיני נטורייקרטה.

הוא הדין לגבי משה דיין. בין ההורים שהפגינו השבוע נגדו, בוודאי היו כמה וכמה שחשבו עוד לפני שנה וחצי שמשה דיין הוא גאון הדור, יורשו של ביסמארק בשטח המדיני ושל נפוליון בשטח הצבאי. מי יודע, אולי היה מישו מהם מוכן או עללות על הבאריקדות כדי

תנו לו לדבר!

הדור, ולהטיל על כל העולם את האחריות לאסונותיו. יכול אדם לדבר על שגיאותיו. אדם בעל ענווה כל-שהי, שלמד לקח משגיאותיו ומחלליו, שהתעלה לדרגה של ראייה אובייקטיבית, יכול בוודאי ללמד הרבה ולהאיר עיני רבים.

אבל משה דיין אינו כזה. מעוזם לא השמיע אף מילה אחת של ביקורת עצמית, ותהיה קלושה ופזמנית ככל שתהיה. כשהוא מכה על הטא, הוא מכה על חזה הזולת.

הזמנת דיין לאוניברסיטת בראיילן היתה אקט פוליטי מובהק. שנועד להכשיר את הקרקע לשיקומו האישי והציבורי של דיין כדי לחזור לשלטון. בראש קואליציה ימנית-דתנית-ריאקציונית.

יש בכך מידה רבה של חוצפה, רצון רע

בעצב, הייתי צריך לשמוח מאוד למראה המחזה הזה: משה דיין מתגנב מבניין האוניברסיטה, אחרי שההורים השכולים מנעו ממנו לשאת את דבריו בפומבי. אני זוכר את דיין בשיא שחצנותו, כשעלה על דוכן הכנסת ופטר טענות כבדות-מישקל בבדיחה תפלה או בפסוק של זילול.

אני זוכר את החיכים של כל המיפלגות מתפלשים לפניו בעפר, ומשתדלים ללקק את האבק מנעליו.

אני זוכר אותו מתעלם, בהתנשאות על-איתי, מן הגיי לויים שחשפו את מעשי השחיתות שהיה מעורב בהם. הנה, סוף-סוף, נמצאו אנשים הגונים, אנשים פשוטים שהקריבו למען המדינה את היקר להם מכל, וכאבים לפתום לו את הפה.

הייתי צריך להיות מאושר. לצערי, איני יכול לשמוח עד כך. אני נאלץ לקום וזהגן על זכות-הדיבור של האישי הזה.

מי היה מאמין שנגיע לזה?

אפשר בחחלט להבין לרוחם של ההורים השכולים. איך אפשר לשכוח שביום-הכיפורים הגורלי, כאשר כבר היה בטוח לגמרי שעומדת לפרוץ מלחמה תוך כמה שעות, היה זה משה דיין שעיכב את הגיוס המלא של כוחות המילואים?

איך אפשר לשכוח שבמשך שש שנים גוי רדיות, בשרה-ביטהון הכריזיכו של ישראל, היה זה משה דיין שהיה אחראי לכל ה"קונצפציות", הפוליטיות והצבאיות, שהוכיחו לאסון יומי-הכיפורים?

מי ששילם את המחיר העליון עבור פרי-באושם זה של חוסר-אחריות וחוסר-כישרון — איך לא יתכוון ליבו בקירבו למראהו של משה דיין, הנוהג כאילו לא קרה דבר?

אפשר להבין לרוחם. אך האם אפשר להצידיק את מעשם?

ילדו היה למשה דיין קורטוב של טאקט. בוודאי היה נמנע מלעלות על דוכן של פרופסור, כדי ללמד את קורות מלחמת יום-הכיפורים.

במיקרה הטוב ביותר, אחראי האיש לכישלון שעלה בחייהם של הרבה-הרבה בחורים יקרים.

במיקרה הרע ביותר, נהג בתפקידו בהפקרות פלילית, מעל באימון ההמונים שסגדו לו כמו לאילל, וגרם למי-נה היסטורי-הרה-אסון בתולדות המדינה.

היום, למשוך את ידו מכל עיסוק מדיני או צבאי, להצניע לבת וזהביע חרטה.

הוא לא עשה זאת.

הוא נהג כאדם שהתחזק על קדיפה של בננה, מעד, והמשוך בדרכו כאילו לא קרה כלום. ועכשיו הוא בא ללמד את הדור הבא מה אירע במל-חמה זו, כאלו היה מצביא עטורי-הגילה, החוזר משדה הקרב כשעלי-הדפנה לראשו.

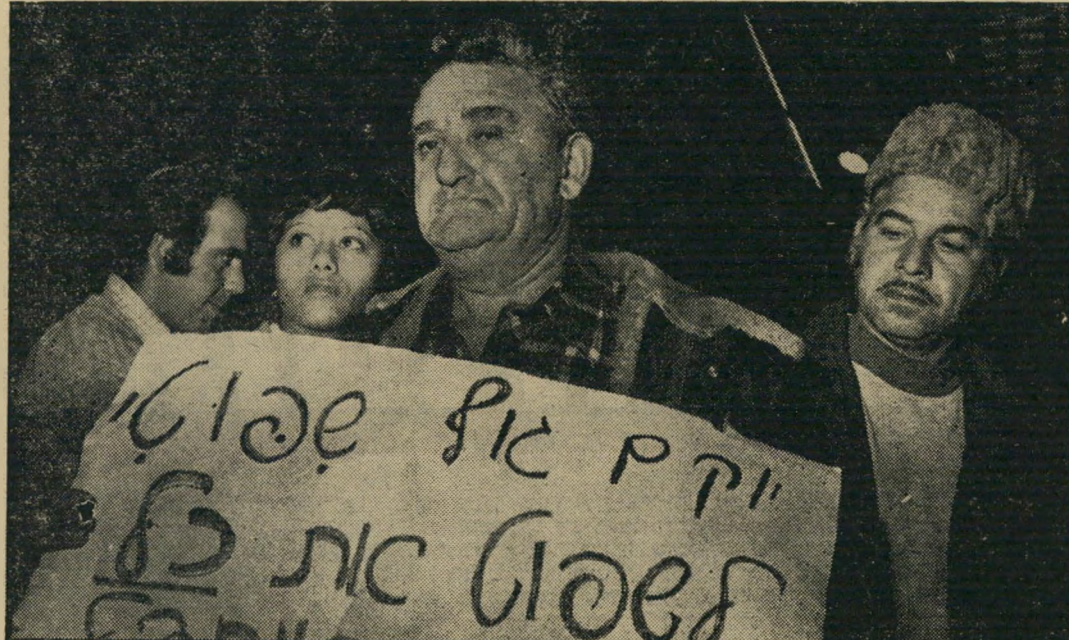
אין ספק, זוהי חוצפה תחומית.

חוצפה מרגיזה, מקוממת, המרתיחה את הדם.

אצל איך חוק נגד חוצפה. ואין שופט המסויג לכפות על אדם כבוד רגשות הזולת, הכי נעה עצמית בפני קורבנות מעשיו, רגישות מורסרית ומידה של טאקט.

אני זוכר שאיפסם הוזמן למוסד זה איש-ציבור שאי-נו לאומי-דתי קיצוני, לתת בו סידרת-הרצאות לימודית על עניינים שהוא מבין בהם יותר מאשר המצביא הכושל על המלחמה האחרונה.

הלעמיד פנים כאילו מסוגל משה דיין לדבר באובייקטיביות כלשהי על מלחמה זו. הרי זו בדיחה. אין הוא מסוגל אלא להשמיע עבר-הרבה, להציג את עצמו כגאון

לסתום את פי המעטים שאמרו כבר אז שדיין הוא אינסטיבל פוליטי ובור צבאי.

כשם שהיתה אז הזכות המלאה למבקרי דיין לומר מה שאמרו (והלוואי והיו מקשיבים לדבריהם — יתכן שזה היה מצוי את חייהם של כמה מכני ההורים האלה) — כן מותר עתה לדיין עצמו לנאום, להצטרף, לצעוק מהגנות.

אם מישו מוכן להאמין לו אחרי כל מה שקרה — זו בעייתו. אם הטלוויזיה מזמינה אותו ברוב כבוד להשמיע את דעתו על בעיות פוליטיות ואת תחושותיו לגבי עיתוי המלחמה הבאה — זה בוודאי מגוחך, אבל בהחלט מותר.

הדבר מצליח כפאראדוקס, אבל הוא הגי יוני לגמרי: אנחנו, שלחמנו כריין מפני שראינו בו סכנה לדמוקרטיה הישראלית, חייבים עתה להיחם למען זכותו הדמוקרטית לדבר.

אם התכוונו ההורים השכולים לקבור סופית את ה-קאריירה הפוליטית של משה דיין — יתכן שהצליחו. משה דיין היה בטוח שהציבור ממהר לשכוח, והוא ביקש לנצל את השיכחה כדי לחזור לזירה. ההורים השכור לים הציגו לעיני המדינה כולה תזכורת הכתובה באותיות של דם.

דיין היה מחוסן בפני ביקורתם של שותריה-שלום. אין הוא מחוסר מדבריה-הועם של מישפחות קורבנות המלחמה. אבל ההורים יכלו לחשיג זאת גם בהפגנה אידלמת.

חבל שלא הסתפקו בכך. יש להשתיקה מהדהדת יותר מדבריה-קייטי רוג הרמים ביותר.

אם סתמו ההורים את הגולל על תיקותיו של דיין לשוב לשלטון — הרי זה טוב. חבל רק שתוך כדי כך היה נראה כאילו הם סיתמים לו גם את הפה.